

BOKMÅL

Del 1 Språkvitenskap

1. Morfologi

- a) Segmenter følgende ord, og oppgi for hver morf om den er ei rot, en avledningsformativ, en bøyingsformativ eller en sammensetningsformativ:

*misforståelser
julegavehandling
kjøpesenter
pepperkakemennene
valgfriheten*

- b) Noen av orda over inneholder bøyingsformativer. Hvilke grammatiske trekk er det som uttrykkes i hver av disse formativene?

2. Syntaks

- a) Finn setningsleddene i følgende setning, og oppgi hvilken syntaktisk funksjon hvert ledd har: *Barna vil alltid bake store mengder pepperkaker med bestemor før jul.*
- b) Hvilken form har objektleddet i setningen over? Begrunn svaret.

3. Fonetikk og fonologi

- a) Konsonanten [t] kan beskrives slik:
[t] er en ustemt lamino-alveolar oral lukkelyd/plosiv.
Beskriv konsonantene under på samme måte, ved å angi om lyden er stemt eller ustemt, artikulasjonsstedet og artikulasjonsmåten.

[m]
[k]
[b]

- b) Vokalen [e] kan beskrives slik:
[e] er en fremre, trang-midtre, urunda vokal.
Beskriv vokalene under på samme måte.

- [i]
 - [u]
 - [æ]
- c) Lydene /t/ og /k/ er fonemer i norsk. Bruk eksempelord for å forklare hvorfor disse lydene regnes som fonemer.

4. Språkendring

På norrønt ble ordet *fot* bøyd (entall) *fótr* – (flertall) *fótr*. Dette svarer til moderne norsk *fot* – *føter*. I visse trøndsk og nordnorske dialekter har dette ordet fått flertallsformen *fota*. Hvordan skal denne formen forklares språkhistorisk? Hva kaller vi en slik språklig endring?

Del 2. Litteratur, retorikk, norsk som andrespråk

Besvar *tre* av de fem oppgavene nedenfor:

1. I klassisk teori om drama skilles det skarpt mellom tragedie og komedie. Gi en karakteristikk av de to formene for drama. Forklar deretter minst tre av følgende begreper: katarsis, hamartia, peripeti og standsklausulen. Gjør til sist rede for hvorfor Freytags pyramide kan være til hjelp når en skal analysere et drama.

2. Les Jan Erik Volds ”Tale for loffen”. Teksten kan betraktes som en epideiktisk tale. Hvordan kan dette begrunnes? Kommenter også om diktet oppfyller kravet om at en tale bør inneholde bestemte elementer: narratio, refutatio, probatio og conclusio. Drøft til sist om teksten bør regnes som skjønnlitteratur.

Teksten er vedlagt.

3. I en kronikk i *Aftenposten* (14.12.1997) argumenterte den islandske professor Eyólfur Kjalar Emilsson mot at Snorres kongesagaer og islendingesagaene kan regnes som del av norsk kulturarv. At Island kom under den norske kongen i 1260-årene, endrer ikke dette:

Hvis sagaene av denne grunn skulle tilhøre norsk kulturarv, så er Holberg, en av søylene, sikkert (og med bedre begrunnelse) dansk og, som de fleste nordmenn ville synes er enda verre, *Peer Gynt* og Ibsens verker for øvrig vil være svensk kulturarv. (...) *Njåls saga* og de andre islendingesagaene kom til Norge først på attenhundretallet, i oversettelser naturligvis. De har aldri vært noen del av norsk folkesjel eller hatt vesentlig betydning for norsk åndsliv. For islendinger på den annen side, er *Njåls saga* nærmest en hellig tekst.

Forklar kortfattet hvorfor det har vært tradisjon for å inkludere omtaler av den norrøne litteraturen fra Island i norske litteraturhistorier. Kommenter deretter hvorfor det har vært kontroversielt å gi den høviske oversatte litteraturen fra 1200-tallet (som sagaen om «Tristam og dronning Isond») status som kanonverk i norske litteraturhistorier. Til sist kan du gjerne også kommentere at begreper som «folkesjel» og «hellig tekst» blir brukt i slike debatter om kulturarv, litteraturhistorie og litteraturkanon.

4. Når vi analyserer lyriske dikt med tradisjonell form, kan vi enten registrere rytmen ved å notere takter, eller vi kan undersøke bruken av versefötter. Forklar hva begrepet *versefot* betegner i verslæren. Hvilke versefötter dominerer i de to strofene nedenfor? Finn også eksempler på alliterasjon og assonans, og noter rimmönsteret (med bokstaver).

a) Fra Welhavens «En Vaarnat»

Fjeldtoppens sølvblege Skjær
Viser, at Maanen er nær:
Over de samlede Graner
Skyerne svæve som Svaner,
Snart vil blide
Straaler glide
Over al de Herlighed du aner.

b) Fra Welhavens «Lokkende Toner»

Der fløi en Fugl over Granehei,
som synger forglemte Sange;
den lokked mig bort fra slagen Vei
og ind paa skyggede Gange.

Jeg kom til skjulte Kilder og Kjern,
hvor Elgene Tørsten slukke;
men Fuglesangen lød endnu fjern
som Nyn mellom Vindens Sukke:
 Tirilil Tove,
langt, langt bort i Skove!

5. I artikkelen «Andrespråksanalyse – teoretisk grunnlag for metodisk tilnærming» (2013) skriver Kari Tenfjord at det kan «være tjenlig å se andrespråklæring i lys av tre sentrale prosesser som inngår i læringsprosessen», nemlig sosiale, kognitive og språklige prosesser. Forklar kort hva som menes med dette, og gi eksempler på minst to faktorer som er relevante ved andrespråklæring som kan beskrives med utgangspunkt i disse prosessene.

NYNORSK

Del I Språkvitskap

1. Morfologi

- a) Segmenter orda nedanfor, og gje opp for kvar morf om han er ei rot, ein avleiingsformativ, ein bøyingsformativ eller ein samansetjingsformativ:

*misforståelser
julegavehandling
kjøpesenter
pepperkakemennene
valgfriheten*

- b) Nokre av orda ovanfor inneholder bøyingsformativar. Kva for grammatiske trekk er det som vert uttrykte i kvar av desse formativane?

2. Syntaks

- c) Finn setningsledda i denne setninga, og gje opp kva for syntaktisk funksjon kvart ledd har: *Barna vil alltid bake store mengder pepperkaker med bestemor før jul.*
- d) Kva form har objektleddet i setninga over? Grunngje svaret.

3. Fonetikk og fonologi

- a) Konsonanten [t] kan skildrast slik:

[t] er ein ustemd lamino-alveolar oral lukkelyd/plosiv.

Skildre konsonantane nedanfor på same måte, ved å gje opp om lyden er stemd eller ustemd, artikulasjonsstaden og artikulasjonsmåten.

[m]

[k]

[b]

- b) Vokalen [e] kan skildrast slik:

[e] er ein fremre, trøng-midtre, urunda vokal.

Skildre vokalane nedanfor på same måte.

[i]

[u]

[æ]

- c) Lydane /t/ og /k/ er fonem i norsk. Bruk eksempelord for å forklåre kvifor desse lydane vert rekna som fonem.

4. Språkendring

På norrønt vart ordet *fot* bøygt (eintal) *fótr* – (fleirtal) *fótr*. Dette svarar til moderne norsk *fot* – *føter*. I visse trønderske og nordnorske dialektar har dette ordet fått fleirtalsforma *fota*. Korleis skal denne forma forklårast språkhistorisk? Kva kallar me ei slik språkleg endring?

Del II Litteratur, retorikk, norsk som andrespråk

Svar på tre av dei fem oppgåvene nedanfor:

|

1. I klassisk teori om drama blir det skilt skarpt mellom tragedie og komedie. Gi ein karakteristikk av dei to formene for drama. Forklar deretter minst tre av desse omgrepa: katarsis, hamartia, peripeti og standsklausulen. Gjer til sist greie for kvifor Freytags pyramide kan vere til hjelp når vi skal analysere eit drama.

2. Les Jan Erik Volds ”Tale for loffen”. Teksten kan bli betrakta som ein epideiktisk tale. Korleis kan ein grunngje dette? Kommenter også om teksten oppfyller kravet om at ein god tale bør innehalde nokre faste element: narratio, refutatio, probatio og conclusio. Drøft til sist om teksten bør bli rekna som skjønnlitteratur.

Teksten er vedlagd.

3. I ein kronikk i *Aftenposten* den 14.12.1997 argumenterte den islandske professoren Eyólfur Kjalar Emilsson mot at Snorres kongesoger og islendingesogene kan reknast som del av norsk kulturarv. At Island kom under den norske kongen i 1260-åra, endrar ikkje dette:

Hvis sagaene av denne grunn skulle tilhøre norsk kulturarv, så er Holberg, en av søylenene, sikkert (og med bedre begrunnelse) dansk og, som de fleste nordmenn ville synes er enda verre, *Peer Gynt* og Ibsens verker for øvrig vil være svensk kulturarv. (...) *Njáls saga* og de andre islendingesagaene kom til Norge først på attenhundretallet, i oversettelser naturligvis. De har aldri vært noen del av norsk

folkesjel eller hatt vesentlig betydning for norsk åndsliv. For islendinger på den annen side, er *Njåls saga* nærmest en hellig tekst.

Forklår kortfatta kvifor det har vore tradisjon for å inkludere omtalar av den norrøne litteraturen frå Island i norske litteraturhistorier. Kommenter deretter kvifor det har vore kontroversielt å gje den høviske omsette litteraturen frå 1200-talet (som soga om «Tristam og dronning Isond») status som kanonverk i litteraturhistoriene. Til sist kan du gjerne også kommentere at omgrep som «folkesjel» og «heilag tekst» blir brukte i slike debattar om kulturarv, litteraturhistorie og litteraturkanon.

4. Når vi analyserer dikt med tradisjonell form, kan vi anten registrere rytmien ved å notere taktar, eller vi kan undersøkje bruken av verseføter. Forklår kva omgrepet *versefot* viser til i verslæra. Kva slags verseføter dominerer i dei to strofene nedanfor? Finn også eksempel på alliterasjon og assonans, og noter rimmönsteret (med bokstavar).

c) Frå Welhavens «En Vaarnat»

Fjeldtoppens sølvblege Skjær
Viser, at Maanen er nær:
Over de samlede Graner
Skyerne svæve som Svaner,
Snart vil blide
Straaler glide
Over al de Herlıghed du aner.

d) Frå Welhavens «Lokkende Toner»

Der fløi en Fugl over Granehei,
som synger forglemte Sange;
den lokked mig bort fra slagen Vei
og ind paa skyggede Gange.
Jeg kom til skjulte Kilder og Kjern,
hvor Elgene Tørsten slukke;
men Fuglesangen lød endnu fjern
som Nyn mellom Vindens Sukke:
Tirilil Tove,
langt, langt bort i Skove!

5. I artikkelen «Andrespråksanalyse – teoretisk grunnlag for metodisk tilnærming» (2013) skriv Kari Tenfjord at det kan «være tjenlig å se andrespråkslæring i lys av tre sentrale prosesser som inngår i læringsprosessen», nemleg sosiale, kognitive og språklege prosessar. Forklar kort kva som er meint med dette, og gje eksempel på minst to faktorar som er relevante ved andrespråkslæring som vi kan beskrive med utgangspunkt i desse prosessane.

Vedlegg:

Jan Erik Vold: "Tale for loffen"

Fra *Mor Godhjertas glade versjon*. Ja (1968)

*Jeg vil holde en tale
for de tykke og de smale – nei
det vil jeg ikke, jeg vil snakke
om loffen, vår alles venn
i brødveien, loffen
sprø og fersk og rykende varm like
fra butikken, som man stakk fingeren inn i
og grov ut
varmt deilig hvitt
loffestoff og kom opp med
etter handelen, loff
åpnet av papiret i den ene enden og utminert
alt hva en tiårs pekefinger
formår, skorpens gylne nybakthet lå vernende omkring
og skjulte loffhulens åpning
et stakket sekund – hva min mor
kunne ha sagt i sakens anledning
er glemt, levende tilbake
står loffens varme innside, man blir tykk
av å spise loff, sies det, det er ikke sunt – mulig
det mulig det! men viktigere er det (som jeg tror)
at man blir blid
av å spise loff, spør nå det første
blide menneske du treffer
om han liker loff.
Vent så bare
på svaret.
(Eller spør meg!)*